

Sygn. akt V CNPP 2/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

SSN Maria Szulc

w sprawie ze skargi A. S.A. w W.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku

Sądu Okręgowego w L.

z dnia 25 maja 2018 r., sygn. akt VI Ga (...)

w sprawie z powództwa J. F.

przeciwko A. S.A. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 25 czerwca 2021 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2017 r. zasądził od pozwanej A. spółki akcyjnej w W. na rzecz powoda J. F. kwotę 6 233,92 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 25 lutego 2013 r. i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy w L., po rozpoznaniu apelacji pozwanej, wyrokiem zaskarżonym skargą zmienił wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że datę początkową naliczenia odsetek ustawowych od zasądzonej należności określił na dzień 17 października 2014 r., oddalił powództwo oraz apelację w pozostał części i orzekł o kosztach procesu za instancję odwoławczą.

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku oraz ich ocenę prawną. Uznał, że zawarta w dniu 28 marca 2013 r. między poszkodowanym - właścicielem samochodu S., nr rejestracyjny (...), uszkodzonego w wyniku kolizji drogowej zaistniałej w dniu 21 stycznia 2013 r. - a powodem umowa powierniczego przelewu wierzytelności jest ważna, mimo że objęto nią wyłącznie wierzytelność wobec ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej sprawcy tego zdarzenia - pozwanej w sprawie niniejszej; w konsekwencji nie podzielił zarzut skarżącej, wskazującego na brak legitymacji czynnej po stronie powoda - nabywcy tej wierzytelności.

Sąd Okręgowy podkreślił, że w sprawie niniejszej powód domagał się odszkodowania za uszkodzenie pojazdu w części dotychczas nie zaspokojonej przez ubezpieczyciela. Wysokość kosztów naprawy, nie przekraczająca wartości pojazdu, wynosi – jak wynika z opinii biegłego Z. D., wydanej w sprawie V GC (...) między tymi samymi stronami o zapłatę odszkodowania za uszkodzenie tego samego pojazdu, zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w L. z dnia 6 maja 2014 r. - 49 638,65 zł brutto. Pozwany zapłacił powodowi na poczet odszkodowania łącznie kwotę 43 404,73 zł (21 729,20 zł w toku postępowania likwidacyjnego oraz 21 675,53 zł w wykonaniu wyroku w sprawie V GC (...)). Nie można zatem - wbrew zarzutom skarżącej - uznać, że umowa powierniczego przelewu wierzytelności z dnia 28 marca 2013 r. wygasła na skutek jej wykonania przez pozwaną. Umowa ta została zawarta na czas niezbędny do uzyskania pełnego świadczenia, a w sprawie V GC (...) powód domagał się zapłaty kwoty, która została na jego rzecz zasądzona. Żądanie zapłaty kwoty 6 233,92 zł, stanowiącej różnicę między rozmiarem szkody a wypłaconym dotychczas odszkodowaniem, jest zatem usprawiedliwione.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego, w części oddalającej apelację, pozwana zarzuciła naruszenie:

- art. 509 § 1 w związku z art. 58 § 1 i art. 822 § 1 i 4 k.c. i w związku z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 ze zm.; dalej: „u.u.o.”) przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wskutek uznania, że umowa przelewu wierzytelności zawarta przez powoda z poszkodowanym właścicielem pojazdu marki SAAB jest ważna;

- art. 509 § 1 w związku z art. 353 § 1 i 2, art. 822 § 1 i 4 k.c. w związku z art. 19 ust. 1 u.u.o. przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa przelewu wierzytelności łącząca powoda z poszkodowanym nie wygasła wskutek wykonania wyroku Sądu Rejonowego w L. w sprawie V GC (...);

- art. 363 § 1 i 2 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że wysokość kosztów naprawy uszkodzonego pojazdu nie przekracza jego wartości rynkowej w stanie nie uszkodzonym w dniu zdarzenia oraz

- art. 366 w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. przez ich niezastosowanie i nieodrzućenie pozwu obejmującego roszczenie, które zostało prawomocnie osądzone przez Sąd Rejonowy w L. w sprawie V GC (...).

Powołując się na tak ujęte podstawy skargi, pozwana wniosła o stwierdzenie, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z wymienionymi przepisami.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym, szczególnym środkiem zaskarżenia; przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu a jej celem nie jest doprowadzenie do jego uchylecia lub zmiany, lecz uzyskanie prejudykatu umożliwiającego realizację - stosownie do art. 77 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 417¹ § 2 k.c. - roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej.

W orzecznictwie przyjmuje się, że za niezgodne z prawem w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c. może zostać uznane orzeczenie sprzeczne z niewątpliwymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć oraz takie, które zostało wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 marca 2006 r., sygn. II BP 6/05, OSNP 2007, nr 3-4, poz. 42; z dnia 31 marca 2006 r., sygn. IV CNP 25/05, OSNC 2007, Nr 1, poz. 17; z dnia 21 lutego 2007 r., sygn. I CNP 71/06, nie publ.; z dnia 10 czerwca 2008 r., sygn. I BP 54/07, nie publ.; z dnia 22 lipca 2010 r., sygn. I CNP 100/09, Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., (Sk 4/11, OTK-A 2012/8/97, Dz. U. 2012, poz. 1104). Podkreśla się przy tym, że stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może nastąpić bez uwzględnienia istoty władzy sądowniczej, tj. orzekania w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od "głosu sumienia" sędziego oraz jego swobody w zakresie interpretacji prawa oraz oceny faktów stanowiących podłoże sporu. Z tych względów w sferze działalności jurysdykcyjnej sądu uzasadnione jest wyodrębnienie autonomicznego pojęcia bezprawności. Na gruncie odpowiedzialności cywilnej bezprawność oznacza - generalnie - naruszenie normy właściwego zachowania się, wynikającej z ustawy lub z umowy międzynarodowej; w odniesieniu do odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego bezprawność musi być skorygowana specyfiką władzy sądowniczej oraz jej ustrojem.

Najdalej idący zarzut skarżącej zmierzał do wykazania, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane mimo wystąpienia negatywnej przesłanki procesowej w postaci *res iudicata* (art. 366 k.p.c.). Według skarżącej, sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami została prawomocnie osądzona wyrokiem Sądu Rejonowego w L. z dnia 6 maja 2014 r., sygn. akt V GC (...), co musi skutkować odrzuceniem pozwu z mocy art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Waga tego zarzutu jest doniosła, gdyż nieuwzględnienie wskazanej przesłanki procesowej stanowi przyczynę nieważności postępowania (art. 379 pkt 3 k.p.c.). Zarzut ten nie mógł jednak zostać uwzględniony.

Zasadą jest, że prawomocny wyrok ma powagę rzeczy osądzonej tylko w takim zakresie, w jakim roszczenie było przedmiotem żądania pozwu (art. 366 k.c.). Wyrok uwzględniający żądanie pozwu nie ma powagi rzeczy osądzonej co do części roszczenia nie objętej tym żądaniem. Jeżeli powód domagał się zasądzenia konkretnej kwoty z określonego tytułu i wykazał, że świadczenie to mu przysługuje a sąd wydał wyrok uwzględniający to żądanie, to orzeczenie takie nie rozstrzyga, czy na tej samej podstawie faktycznej powód może domagać się dalszego świadczenia. Gdy powód twierdzi, że domaga się niedochodzonej wcześniej części roszczenia, nie ma podstaw do uznania, że o roszczeniu tym już prawomocnie rozstrzygnięto (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 18 sierpnia 2017 r., IV CSK 607/16, nie publ.; z dnia 20 marca 2009 r., II CSK 595/08, nie publ. oraz z dnia 12 listopada 2014 r., II PK 33/14, nie publ.).

Sąd Rejonowy w L., uwzględniając w całości - wyrokiem z dnia 6 maja 2014 r - żądanie powoda zapłaty odszkodowania w kwocie 21 675,53 zł, nie orzekł o tym, że nie należy mu się z tego tytułu dalsze świadczenie. Wbrew odmiennemu stanowisku skarżącej, Sąd Okręgowy wyrażając taką ocenę nie naruszył art. 366 k.c. w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

W konsekwencji, za bezzasadny uznać należało zarzut obrazy art. 509 § 1 w związku z art. 353 § 1 i 2, art. 822 § 1 i 4 k.c. oraz art. 19 ust. 1 u.u.o., oparty na - wadliwym - założeniu, że łącząca strony umowa przelewu wierzytelności wygasła wskutek jej wykonania w następstwie realizacji wyroku wydanego w sprawie V GC (...).

Chybiony był również zarzut naruszenia art. 363 § 1 i 2 k.c., mającego polegać na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że wysokość kosztów naprawy uszkodzeń pojazdu marki S. należącego do poszkodowanego nie przekracza jego wartości w stanie nieuszkodzonym w dniu zdarzenia drogowego. Sformułowanie tego zarzutu wskazuje na to, że w istocie zmierza on do podważenia ustalenia wskazanej okoliczność dokonanego przez Sąd Okręgowy. Należy zatem przypomnieć, że - stosownie do art. 424⁴ k.p.c. - podstawą skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów.

Zamierzonego skutku nie mógł odnieść również zarzut naruszenia art. 509 § 1 w związku z art. 58 § 1, art. 822 § 1 i 4 k.c. oraz art. 19 ust. 1 u.u.o.

U podstaw zaskarżonego wyroku legło założenie, że akcesoryjny charakter odpowiedzialności ubezpieczyciela, wynikającej z art. 822 § 1 i 4 k.c. w związku z art. 19 ust. 1 u.u.o., nie wyłącza możliwości dokonania cesji wierzytelności przysługującej poszkodowanemu wobec ubezpieczyciela bez jednoczesnego objęcia cesją wierzytelności wobec sprawcy szkody

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono uwagę, że współzależność między obowiązkiem świadczenia ubezpieczyciela i rozmiarem tego świadczenia a obowiązkiem świadczenia ubezpieczonego sprawcy i zakresem jego świadczenia istnieje niewątpliwie w chwili powstania tego obowiązku. Wyrażono przy tym zapatrywanie, że ukształtowana tą zależnością akcesoryjność zobowiązania ubezpieczyciela, wynikająca z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, ma jednak ograniczony zakres czasowy i nie obejmuje okresu po powstaniu zobowiązania (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2014 r., III CSK 224/13, OSNC 2015, nr 4, poz. 52). Wprawdzie pogląd ten został wyrażony przy ocenie skutków umowy o zwolnienie z długu zawartej między sprawcą wypadku komunikacyjnego a poszkodowanym dla odpowiedzialności ubezpieczyciela odpowiadającego z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, należy jednak uznać, że przytoczona w jego uzasadnieniu argumentacja jest przydatna do szerszej oceny zdarzeń prawnych odnoszących się bezpośrednio tylko do jednego z wymienionych dłużników. Istotnym kryterium tej oceny stanowi stopień oddziaływania określonego zdarzenia na obowiązek świadczenia ubezpieczyciela i jego zakres. Podważana przez skarżącą umowa cesji wpływu takiego nie wywiera, gdyż nie prowadzi do powstania kolejnej wierzytelności umożliwiającej uzyskanie podwójnego odszkodowania.

Pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy nie może zatem zostać uznany za bezpodstawny, a tym bardziej za wynikający z rażąco błędnej wykładni wskazanych przepisów prawa materialnego ani ich wadliwego zastosowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.